

КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ: НОВІ ЗАСОБИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ЗНАННЯ

Сучасна наука є системою комунікацій різного виду. Інформаційні технології радикально змінюють нашу цивілізацію, тобто впливають на різні сфери життєдіяльності суспільства. Наука, і, зокрема, комунікації у середині наукового співтовариства зазнають суттєвих змін. Використання інформаційних технологій означає збагачення засобів та інструментів інформаційного обміну, виникнення та поширення нових моделей комунікації. Зміни в комунікаційних процесах сприяють ефективності і результативності наукової діяльності, тобто виробництву нового знання. Прикладом успішності використання співпраці вчених з різних галузей знань є проект «цифрові гуманітарні науки». Конкретні дослідження в межах цього проекту не тільки об'єднують різні галузі в гуманітарних науках, а й пропонують нові технологічні і методологічні інструменти іншим дисциплінам, котрі вивчають культуру і суспільство. Роль Інтернету в структурах наукової комунікації оцінюється неоднозначно.

Ключові слова: наука; комунікація; інформаційні технології; цифрові гуманітарні науки; Інтернет.

За останні півтора століття суттєво змінилися відношення науки та суспільства. Наука в Західній Європі виникла в XVII столітті. У XIX столітті наукова діяльність із захоплення, справи поодиноких учених перетворилась на професію, відбулась дисциплінарна диференціація видів дослідницької діяльності. З початку XX ст. наука стає однією з масових професій, в якій зайняті декілька мільйонів осіб. Тоді ж наука оформлюється в особливу підсистему суспільної життєдіяльності, котра в тій чи іншій мірі керується запитами суспільства у своєму розвитку та функціонуванні. Очевидно, що існує глибокий зв'язок між наукою як системою знання і суспільством, культурою, в якій ця наука виникає та розвивається.

Наука може бути предметом уваги в багатьох ракурсах та аспектах. У певному ракурсі наука є системою взаємозв'язків між науковими організаціями, членами наукового співтовариства, суб'єктами пізнавального процесу. Сучасна наука має розвинуту систему комунікації як між самими вченими та організаціями, так і між вченими та суспільством загалом. Комунікаційні відносини всередині самої науки стали об'єктом особливої уваги дослідників з різних галузей знань з багатьох причин. Про це йтиметься далі. Ця проблематика цікавить філософів, істориків та соціологів науки, фахівців з соціальних комунікацій.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми специфіки образу сучасної науки, а також нові аспекти взаємодії науки та суспільства на початку XXI ст. розглядають у своїх публікаціях відомі філософи С. Кримський, Б. Пружинін, В. Стюпін, М. Розов. До розробки проблем наукових комунікацій звертаються такі автори як О. Огурцов, В. Онопрієнко, О. Назарчук.

Комунікація стала однією з провідних тем сучасної філософії не так давно. Це зумовлено загальною зміною місця та ролі комунікації і комунікаційних технологій у різних сферах життєдіяльності суспільства, а також інтенсивним розвитком засобів комунікації. А. В. Назарчук пояснює інтерес філософії до природи комунікації процесом реконцептуалізації традиційних філософських проблем у XX ст. Спочатку феноменологія і герменевтика, а потім комунікативна філософія у другій половині XX ст. почали висвітлювати проблеми інтерсуб'єктивності, необхідності урахування в акті свідомості невидимої участі множини суб'єктів та міжсуб'єктної взаємодії [4, с. 147]. Крім цього, комунікації приділяється стільки уваги ще і тому, що вона пов'язана з універсальністю пізнавальної діяльності, яка охоплює як практичні, так і ціннісні орієнтири.

Завданням даної статті є аналіз взаємозалежності наукової та соціальної комунікації, впливу сучасних інформаційних технологій на розвиток системи наукових комунікацій та на науку загалом. Ця проблематика стосується завжди актуальної філософської проблеми взаємодії науки та соціуму, науки та культури загалом.

Основна частина. Комунікація потенційно евристична. Саме з таким аспектом комунікації Ю. Хабермас пов'язував поняття комунікативної раціональності – процес утворення цілісних культурних смислів – у єдності когнітивного, морального та естетичного суджень.

Гене́за науки як форми суспільної свідомості відбувалася паралельно зі становленням специфічної наукової комунікації. Проблеми генези науки, періо-

дизації її історії були і залишаються дискусійними. В цілому ці проблеми дослідив В. Стьопін у відомій монографії «Теоретичне знання».

Комунікація в науці – це спілкування, контакти, взаємодія вчених у процесі їх роботи. Роль комунікації важко переоцінити, враховуючи основну функцію науки – отримання нового знання. Адже комунікація є не лише процесом трансляції інформації від того, хто передає, до того, хто приймає. Вона водночас викликає зміни в усіх взаємодіючих агентах. Річ у тому, що інформаційна взаємодія – це процес обміну відомостями (інформацією), що призводить до змін знань у хоча б одного з комунікантів. Ця особа або отримує нове знання, або виправляє помилки в старому. Зокрема, науковець, що отримує інформацію в акті комунікації, не просто дізнається про нові факти. В новому світлі він може побачити об'єкт своїх інтересів, знайти іншу постановку проблеми, новий підхід до її рішення. У такий спосіб, комунікація в науці завжди має евристичне навантаження. Існує й інша точка зору. Зокрема, стверджується, що комунікація за своєю суттю не є сферою, яка будь що виробляє. Це сфера, де нічого не створюється, а тільки зберігається та розповсюджується [7].

Відтворення процесу становлення системи комунікації в науці в історичному ракурсі надано у публікаціях В. Степіна, В. Онопрієнка, О. Огурцова. Комунікація – невід'ємний елемент логіки науки. Через призму системи комунікації історія науки постає формою її рефлексії. Зокрема, виявляються основні сходинки розвитку науки, її можливості та перспективи. Взаємодія вчених здійснювалась в усній та писемній формах, формально та неформально, безпосередньо та опосередковано, заплановано та спонтанно. Кожен із цих типів взаємодії заслуговує на спеціальний аналіз. Цим питанням приділяє увагу наукознавство, соціологія науки, філософія науки.

Під формальною комунікацією розуміють набір засобів та процесів, що ведуть до появи опублікованих документів наукової інформації. У науці XVII ст. головною формою закріплення та трансляції знань була книга. Тоді ж виникає ще один засіб комунікації – листування. Накопичення обсягу наукової інформації згодом призвело до втрати ефективності листів як засобу наукової комунікації. У другій половині XVIII ст. з'являються перші наукові журнали, через які відбувається обмін інформацією. Відомості про нове знання стають їх головною функцією. І в наш час стаття у збірнику наукових праць (або в електронному науковому фаховому виданні), а також наукова монографія є основними засобами формальної комунікації в науці.

До засобів неформальної, міжособової комунікації належить спілкування вчених різних видів – «жива» наукова розмова, бесіда по телефону або в електронному режимі. Історики науки ще стосовно XIX ст. відмічали, що «замість колишнього живого особистого спілкування між вченими виникає величезна література, особливо періодична, влаштовуються великі міжнародні конгреси та інші заходи, що прагнуть підтримувати хоча б зовнішній зв'язок» [5, с. 32]. Протягом XX ст. ця ситуація лише ускладнювалась: опосередкованість наукових комунікацій різко зросла,

кількість періодичних видань невпинно збільшується, мережа комунікаційних зв'язків заплутується.

Для соціальної філософії принциповим є з'ясування взаємозалежності розвитку науки та системи наукової комунікації, що, у свою чергу, визначається змінами типу культури. Кожний історичний період розвитку науки відображає певною мірою особливості сучасної йому соціальної реальності. Адже наука є елементом більш широкої сфери – усього поля людської культури. Іншими словами, наука не тільки породжується оточуючою її соціальністю та культурою, а й створює цю соціальність і культуру. Образ науки визначається тими засобами, що вона сама виробляє – писемністю, книгодрукарством, інформаційними технологіями.

Науці притаманна соціальна і культурно-історична детермінація. В той же час у певний період свого розвитку наука стає феноменом культури, який змінює соціокультурне середовище, в якому живе людина. За словами М. Хайдеггера, «наука не є просто культурним заняттям людини. Наука – спосіб, причому вирішальний, яким для нас постає все існуюче» [8, с. 239]. Отже, наукова комунікація є похідною від специфіки соціальної комунікації. За словами Н. Лумана, «суспільство не можна уявити без комунікації, але й комунікацію не можна уявити без суспільства» [3, с. 9]. Комунікація є єдиною структуроутворюючою одиницею суспільного життя. На нашу думку, в певному ракурсі можна зіставити синергетичну парадигму сучасної науки з соціальною теорією Н. Лумана. Якщо Г. Хакен та І. Пригожин переглянули основи класичної раціональності та запропонували поняття нелінійності, непередбачуваності, стохастичності та інші для опису фізичної картини світу, то Н. Луман використав поняття «контингенція» для відображення складності соціального буття. Контингенції позначають можливі перетини та сполучення каузальних, структурних, смислових зв'язків.

Кожен новий засіб комунікації – листування, телеграф, телефон, електронна мережа – не тільки трансформувє характер повідомлень, але й породжує нові смислові конфігурації. Людина включається в мережі комунікативних відносин, використовуючи накопичений культурний досвід та всі наявні способи комунікації для виробництва та розуміння повідомлень.

Помітною ознакою сучасного світу є становлення глобального комунікаційного простору. Інформаційні технології стрімко увірвалися в наше життя та змінили його. Протягом останніх десятиліть були розроблені та впроваджені виробничі та програмно-технологічні засоби, комплексне використання яких значно прискорило збір, обробку та поширення інформації. Це означає розширення і збагачення каналів, засобів, інструментів інформаційного обміну, виникнення та поширення нових засобів, моделей комунікації на основі електронних технологій. Зміна комунікаційного простору виявляється у впливі на всі сторони життя як суспільства, так і окремої людини, на формування всієї системи культури. Очевидно, що таких впливів зазнає і наука в різних її характеристиках – і як соціальний інститут, і як пізнавальна діяльність, і як система знань.

Плюралізм сучасних соціальних теорій дозволяє авторитетній комунікативній філософії переінтерпретування в комунікаційному дусі усіх основних соціальних категорій. Якщо Н. Луман намагається відтворити еволюцію комунікації в процесі антропосоціогенезу, то М. Кастельс, називаючи сучасний світ Інтернет-Галактикою, відмічає, що «...наша діяльність ґрунтується на комунікації. А Інтернет змінює шлях, яким ми спілкуємося, наше життя знаходиться під суттєвим впливом цієї нової комунікаційної технології» [2, с. 5].

Нова якість соціальних комунікацій, зафіксована філософами та соціологами в понятті «мережне суспільство», вимагає досліджень тих кардинальних змін, яких зазнає наукова комунікація на початку XXI ст. Комп'ютерні технології, на основі яких формуються електронні канали транспортування інформації, змінюють умови наукової комунікації. Якщо раніше наукова взаємодія поставала у вигляді спонтанних людських контактів, то сьогодні комунікація вибудовується за моделями, що задаються інформаційними технологіями. Як зазначає А. Назарчук, «людська комунікація все щільніше охоплюється мережею технічних стандартів, котрі опосередковують усі соціальні взаємодії та вміщують їх у специфічний технологічний каркас, який можна назвати мережною моделлю» [4, с. 63]. Світ віртуальної комунікації має автономне існування, що не залежить від самих учасників комунікації. Тема, форма та техніки виробництва повідомлень задаються стандартними формами знання.

Кожен новий засіб комунікації – листування, телеграф, телефон, електронна мережа – не тільки трансформує характер повідомлень, але й породжує нові смислові конфігурації. Людина включається в мережі комунікативних відносин, використовуючи накопичений культурний досвід та всі наявні способи комунікації для виробництва та розуміння повідомлень.

Слід зазначити, що основою інформаційної культури вченого і в наш час залишається традиційна культура праці з текстом – зокрема, культура читачка, бібліотечно-бібліографічна та авторська (якщо створюється власний текст). Водночас за останні 15 років зростає роль нового складника наукової творчості – інформаційних технологій. В наш час комп'ютер став тим технічним пристроєм, що найбільше впливає на розвиток наукового пізнання. Завдяки використанню комп'ютера відбуваються структурні зміни у формах текстотворення, а також у стилі наукової роботи загалом.

На думку В. Онопрієнка, причиною зростання залежності науковця від інформатики та використання її засобів стала суттєва зміна предмета науки у другій половині XX ст. Ця зміна, по-перше, полягає в ускладненні систем властивостей та відношень різних об'єктів наукових досліджень. По-друге, результат, певне наукове досягнення має значення не тільки саме по собі, а й у системі наявного наукового знання [6, с. 176].

Науковець початку XXI ст. має орієнтуватись в океані інформації. Саме нові технології мають допомогти вченим опрацювати величезний обсяг інформації у напрямку класифікації відомостей, визначення

їх новизни, достовірності, важливості. Очевидно, що нові комунікаційні засоби впливають на ефективність використання наукових досягнень.

Теоретичні галузі науки у наш час взагалі не потребують фізичної присутності вчених в одному місці, оскільки пряма комунікація забезпечується відеозв'язком та телеконференціями.

У системі наукової комунікації активізуються інтеграційні процеси. Це виявляється в поєднанні потоків різних видів наукової інформації та у встановленні зв'язків науки із різними підсистемами суспільства, в поглибленні процесів формування інформаційного середовища для поширення наукової інформації і здобуття знань в інформаційному просторі.

Специфічні властивості мультимедійних технологій сприяють інтеграції каналів, засобів та форм наукової комунікації. Завдяки багатству змісту та розмаїттю форм у вигляді поєднання різних видів текстової, графічної, звукової та відеоінформації мультимедійні технології формують, по суті, нове сприйняття світу, забезпечують нові комунікаційні відносини. Як зазначає Г. Шемаєва, завдяки мультимедійності система наукових комунікацій оптимізує свої пізнавальну, навігаційну та власне комунікаційну функції. Це сприяє тому, що 1) інформаційне середовище науки набуває ознак нелінійного інформаційно-когнітивного середовища; 2) мультимедіа створює підвалини для розгортання інтелектуальної діяльності; 3) доповнення логіко-структурних елементів образно-інтуїтивними засобами сприяє науковій творчості; 4) для мультимедійних продуктів характерними є багатовимірність доступного знакового простору, забезпечення інтерактивної роботи [9, с. 26].

Комп'ютерне моделювання витісняє матеріальні експерименти. Останні залишаються необхідними лише там, де об'єкт є ще недостатньо вивченим. Сформовані за спеціалізаціями товариства вчених за допомогою Інтернету можуть вирішувати різноманітні завдання. В таких випадках проблемою є не сам тип комунікації, а пошук оптимального використання її можливостей та переваг. Наприклад, розвиток «цифрових гуманітарних наук» вимагає осмислення ролі співпраці вчених у процесі виробництва знання.

Наукова сфера «цифрові гуманітарні науки» існує понад 50 років і виконує різні завдання. У світлі проблематики цієї статті «цифрові гуманітарні науки» цікавлять нас аспектом міждисциплінарності, зокрема, особливостями міждисциплінарних формальних засобів комунікації. Конкретні дослідження «цифрових гуманітарних наук» не тільки об'єднують різні галузі в гуманітарних науках, а й пропонують нові технологічні і методологічні інструменти іншим дисциплінам, котрі вивчають культуру і суспільство. Зокрема, інструменти Географічних інформаційних систем використовують історики для створення карти трансляції культурних артефактів.

Коллективний характер наукової творчості безпосередньо виявляється в дослідженнях «цифрових гуманітарних наук». Команди вчених, що складаються із гуманітаріїв, технологів, соціологів, мистецтвознавців, архітекторів, програмістів утворюються для вирішення різних проблем. Наприклад, фахівці в галузі

інформаційних технологій допомагають гуманітаріям виявляти структури або знаходити способи оптимізації пошуку та аналізу великих комплексів культурних даних.

З 2007 року до сьогодні триває так звана друга хвиля «цифрових гуманітарних наук» – «цифрові гуманітарні науки 2.0». Це наукова модель, метою якої є створення умов і інструментів для виробництва, управління та взаємодії із знанням, котре має «цифрове походження» та репрезентовано в різних цифрових контекстах. Для вчених-гуманітаріїв такими інструментами є програмне забезпечення, що було розроблено для створення, інтеграції, розподілу або комунікації цифрових гуманітарних джерел та колекцій. Крім інструментів, що вже стали традиційними – такими як цифрові бази даних, метакаталоги, цифрові наукові бібліотеки, пошукові системи та ін., розробляються інноваційні інструменти – віртуальні дослідницькі середовища й епістемічні мережі. Все це разом сприяє появі великої кількості інтерактивних та відкритих проєктів. На думку О. Журавльової, розвиток «цифрових гуманітарних наук» свідчить про побудову нового середовища або інфраструктури досліджень, а також про видозміну наукового процесу загалом [1, с. 96].

На ефективність наукової творчості, безумовно, впливає такий чинник як критична дискусія. Для гуманітарного знання критична дискусія стає найважливішою умовою розвитку. Якщо в природничих та технічних науках очевидним є пріоритет досвідної апробації наукового знання, то в галузі соціально-гуманітарного знання саме дискусія виходить на перший план. Це ще раз підкреслює специфіку наукової творчості, отже, і наукової комунікації, як діалектичної єдності індивідуальних і колективних дій. Дискусія може відбуватись у будь-яких формах – електронних або реальних конференцій, у різноманітних публікаціях і т. п. Є очевидним, що використання інформаційних технологій значно інтенсифікує поширення критичної дискусії.

Проблеми комунікації в сучасній науці можна розглянути крізь іншу проблему – оцінки наукової творчості. Як відомо, кількісні параметри оцінки пропонує наукометрія. З 1975 р. індекс Ю. Гарфілда став індикатором ринку наукових ідей. Індекс цитування – це технологія, початковою метою якої було встановлення хто, кого і наскільки часто цитує в сотнях тисяч наукових публікацій. Очевидно, що це має неабияке значення з точки зору виявлення зв'язків між вченими, мережевого принципу їх взаємодії.

Дискусійним залишається питання про особливу роль Інтернету в структурі наукових комунікацій. Річ у тому, що комп'ютерна комунікація підтримується тими членами наукових співтовариств, які спілкуються й у звичайний спосіб. Нові повідомлення, що виникають у реальному інформаційному середовищі (на кафедрі, у лабораторії, під час конференції)

трансляються і в режимі онлайн. Оперативність обміну попередньою інформацією про результати наукових досліджень за допомогою електронної пошти зменшує роль паперових періодичних видань. У той же час традиційні журнали не стають непотрібними – їх головною функцією залишається констатація визнання певних результатів як норми наукової діяльності.

Очевидно, що нові досягнення в галузі інформаційних технологій породжують нові проблеми. Впровадження новацій вимагає осмислення їх можливих негативних наслідків, тобто відповідальності (як індивідуальної, так і інституціональної).

Завдяки можливостям Інтернету різко зростає мобільність наукових комунікацій. Відповідно зростає і ефективність наукової діяльності. Але процес використання та постачання інтернет-інформації не є однозначно позитивним. У науці сьогодні фактично руйнується достатньо збалансована експертна система, яка склалась у комунікаціях наукових співтовариств ще в XIX ст. та дозволяла не засмічувати науку сумнівною інформацією. Інтернет дозволяє кожному оприлюднювати свої досягнення за повної відсутності експертних фільтрів. Зокрема, зміст більшості електронних періодичних видань не рецензується експертами. Це може бути свідченням невисокої оцінки якості репрезентованих в електронному форматі матеріалів з боку наукового співтовариства. У такий спосіб, стають розпливчастими, нечіткими межі установлених наукових парадигм; їх кількість не виправдано збільшується. Науковець тоне в морі інформації, що не підлягає критичному осмисленню загалом. Раціональним вирішенням такої ситуації є заклик до науковців вдосконалювати їх здатність вибирати в потоці інформації ту, яка їм потрібна. Залишається актуальною і моральна відповідальність авторів наукової інформації – заповнювати інформаційний простір якісним продуктом.

Висновки. У процесі розвитку суспільства і науки змінюються усі компоненти наукової діяльності: об'єкти, засоби та методи дослідження, а також форми наукової комунікації. На сучасному етапі становлення інформаційного суспільства завдяки розвитку інформаційних технологій виникли, використовуються та вдосконалюються нові засоби наукової комунікації. В той же час завдання, функції системи комунікації в науці залишаються традиційними – сприяти ефективному виробництву нових знань, популяризації результатів наукової діяльності, активізації процесів обміну новими знаннями.

«Вибух» комунікації в умовах інформаційного суспільства та переходу до суспільства знань триває. Вивчаючи зміни в засобах і моделях наукової комунікації, ми опосередковано пізнаємо нові якості сучасного соціуму, адже філософія має вивчати нові аспекти як наукового, так і суспільного життя, реагувати на різноманітні запити соціуму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавлева Е. Ю. Эпистемические обещания «цифровых гуманитарных наук» / Е. Журавлева // Вопросы философии. – 2014. – № 9. – С. 91–96.
2. Кастельс М. Интернет-галактика. Міркування щодо інтернету, бізнесу і суспільства / М. Кастельс ; пер. с англ. – К. : Ваклер, 2007. – 304 с.

3. Луман Н. Общество как социальная система / Н. Луман (пер. с нем. А. Антоновский). – М. : Логос, 2004. – 234 с.
4. Назарчук А. В. Теория коммуникации в современном обществе / А. В. Назарчук. – М. : Прогресс-Традиция, 2009. – 236 с.
5. Огурцов А. П. Наука: власть и коммуникация / А. П. Огурцов // Вопросы философии. – 1990. – № 11. – С. 3–17.
6. Онопрієнко М. В. Інформатизація в контексті філософсько-методологічного дослідження інформатики / М. В. Онопрієнко. – К. : Софія-Оранта, 2007. – 212 с.
7. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов. – СПб. : Михайлов, 2002. – 460 с.
8. Хайдеггер М. Время и бытие / М. Хайдеггер. – М. : Республика, 1993. – 447 с.
9. Шемаева Г. В. Библиотека в системе научовой коммуникації: коеволуційні процеси розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з соц. комунікацій : спец. 27.00.03 // Г. В. Шемаева; Харківська державна академія культури. – Харків, 2009. – 42с.

Л. В. Бронникова,

ЧГУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

КОММУНИКАЦИЯ В НАУКЕ: НОВЫЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ЗНАНИЯ

Современная наука представляет собой систему разнообразных коммуникаций. Информационные технологии радикально меняют нашу цивилизацию, то есть влияют на все сферы жизнедеятельности общества. Наука и, в частности, коммуникации внутри научного сообщества существенно изменяются. Использование информационных технологий означает обогащение набора средств и инструментов информационного обмена, создание и распространение новых моделей коммуникации. Изменения в коммуникационных процессах способствуют эффективности и результативности научной деятельности, а значит, и производству нового знания. Примером успешной совместной работы ученых из разных сфер знания является проект «цифровые гуманитарные науки». Конкретные исследования в рамках данного проекта не только объединяют разные области гуманитарных наук, но и предлагают новые технологические и методологические инструменты другим дисциплинам, которые изучают культуру и общество. Роль Интернета в структурах научной коммуникации оценивается неоднозначно.

Ключевые слова: наука; коммуникация; информационные технологии; цифровые гуманитарные науки; Интернет.

L. V. Bronnikova,

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, Ukraine

COMMUNICATION IN SCIENCE: NEW TOOLS FOR THE PRODUCTION OF KNOWLEDGE

Global communication space – a feature of the modern world. Information technology, directly or indirectly affect all aspects of life on the formation of the whole system of culture. Scientific knowledge is produced, distributed and implemented in other social institutions in the communication process. Ensure the integrity of communications and the development of science. In terms of form, communication in science has not changed is the formal and informal interaction of scientists. But the implementation of the communication takes place in a different way because of computerization and multimedia technologies. The article investigates the development of the modern science of new media. Information technology increase scientists' ability to obtain relevant information quickly and use professional communication, which are essential elements for the production of new knowledge. Information translated into digital form provided the original creation of the «digital humanities». This project not only demonstrates the possibilities of computer technologies for effective collaboration of many scientists from different fields of knowledge, but also means a modification of the scientific process and its results. Nowadays ambiguously assess the role of the Internet in research activities. Internet electronic text actualizes new meanings, creates new relationships, that is a priori a communicative element. With the power of the Internet dramatically increases the mobility of scientific communication. It is evident that this affects the efficiency of research work on the whole. At the same time, global network enables everyone to publish their achievements in the absence of expert filters. Thus, the content of most electronic periodicals are not reviewed by experts. As a result, a vast array of information can not be critical reflection. Requirements to the level of publications are primarily moral character – should be completed information space only quality products. The pace of introduction of new technologies to stimulate scientists to continuously update means of scientific communication. Philosophical reflection will always be necessary to analyze this problem, since the introduction of global computer networks of information affects the fundamental questions of the development and functioning of various social subsystems.

Key words: science; communication; information technology; digital humanities; internet.

Рецензенти: *Лубська М. В.*, д-р філос. наук, професор;

Гавеля В. Л., д-р філос. наук, професор.